Jolsvai András

Barátságos arcot kérek!

regény

15

Berger Jolánt nem rázta volna meg különösebben, ha el kellett volna válnia Weisz Sándortól. Derék embernek tartotta, és nagyra értékelte, ahogyan a fiával bánt, de szerelmes nem volt belé sosem. Igaz, előző férjébe, Geszler Károlyba se volt szerelmes: hozzáment, mert gyereket akart, mert ezt várta tőle a környezete, mert benne volt már a korban, de legfőképpen azért, mert akit szeretett, akibe fülig szerelmes volt, ahhoz nem mehetett hozzá.

Berger Jolán huszonkét éves volt, amikor megismerkedett a szerelemmel. A Berger-lányoknak rengeteg udvarlója akadt, egész udvartartása, Jolánnak, akit a legszebbnek tartottak közülük, különösen, naponta háromszor megkérték a kezét, egyéb testrészeiről nem is beszélve, Jolán jókedvűen flörtölt velük, az ujja köré csavarta őket, egyikről-másikról el is tudta képzelni, hogy egyszer majd feleségül menjen hozzájuk, de szerelmes egyikükbe se volt. Aztán egy nap belépett a műterembe a Czöndör János. Főhadnagyi díszuniformisban volt, karddal, csákóval, fehér kesztyűvel: fényképezkedni jött, hogy hagyjon valami emléket a menyasszonyának, amíg ő a baráti olasz hadsereg vendégségét élvezi továbbképzés céljából. Szőke haja, vékony bajusza és nevető kék szeme volt a Czöndör főhadnagynak, udvariasan, könnyed társasági modorban elbeszélgetett a lánnyal, aki éppen ott téblábolt az apja körül, minden mozdulata nyugodt és természetes, hangja bársonyos, és a szeme egyetlen pillanatra sem titkolta, hogy tetszik neki a lány, mégpedig nagyon. Berger Jolán megszokta, hogy akire ő ránézett, az egy mukkot se tudott kinyögni, hogy udvarlóinak izzadt a keze és egyik lábukról a másikra álltak zavarukban, most meg azt kellett észlelnie, hogy neki lett hirtelen nagyon melege, hogy a lábaiból kimegy az erő, és az arca kipirosodik, s hogy a szíve úgy dobog, hogy a szomszédos pralinéboltban is hallani. Azt vette észre, hogy szerelmes lett, első látásra, menthetetlenül.

Másfél évig tartott a viszonyuk. Berger Jolán tíz centivel a föld felett járt, kivirult (még kijjebb virult) a boldogságtól, semmi más nem érdekelte, csak azok a percek, azok az órák, amiket a férfival tölthet. Pedig nagyon korlátozottak voltak a lehetőségeik, hiszen titkos viszony volt az övék, nem is lehetett más, ha társaságban találkoztak, csak jó ismerősök-

ként beszélgethettek el egymással, színházban, múzeumban, étteremben csak (látszólag) véletlenül futhattak össze, zavartalanul csak abban a kis legénylakásban lehettek egymáséi, melyet a férfi a Szófia utcában bérelt. Berger Jolán hang nélkül tudomásul vette a balkézről helyzetét, soha nem tett szemrehányást a férfinak, nem követelt több időt, több jogot, több lehetőséget, mindent megtett a férfi kedvéért, ha arra volt igény, mosolyogva elbeszélgetett a menyasszonyával, ha arra, mezítelenül úszott vele a Balatonban, ha arra, hosszú leveleket írt neki a táborokba. Berger Jolán a férfi által, a férfiért élt ezekben a hónapokban, nem törődve múlttal, jelennel és jövővel, és olyan boldog volt, amilyen se előtte, se utána sosem.

Másfél év múltán Czöndör Jánost vezérkari századossá nevezték ki. A kinevezést emlékezetes estével ünnepelték ketten a Szófia utcában, aztán másnap a férfit felkereste két úr, elé tették a Jolánnal folytatott levelezésének másolatát, és közölték vele, hogy vagy azonnal megszakítja ezt a kapcsolatot, vagy a levelezés nyilvánosságra kerül, derékba törve a katonai pályát éppúgy, mint a magánéletét. Ugyanez a két úr aznap Berger Jolánt is felkereste, felszólítva, hogy soha többé ne lépjen kapcsolatba a férfival, ha jót akar neki. A szerelmesek tudomásul vették a kor parancsát, Czöndör János feleségül vette végre a menyasszonyát (az elmúlt másfél évben a legkülönbözőbb indokokkal halasztgatta az esküvőt), és Berger Jolán is hozzáment az első jelentkezőhöz, Geszler Károlyhoz, és harminchétben egy kisfiút szült neki. Czöndör János és Berger Jolán soha többé nem látták egymást, de ez mit sem változtatott azon, hogy Berger Jolán élete végéig ezzel a férfival azonosítsa a szerelmet, erről a férfiról álmodjon és ennek a férfinak a karjaiba vágyjon vissza. (A háború után kicsit nyomozott is utána, és azt a hírt kapta, hogy az alezredes úr elesett a voronyezsi áttörésnél, de Berger Jolán ezt nem volt hajlandó elhinni.)

Egyszóval Berger Jolánt nem rázta volna meg, ha élete hátralévő részét a Weisz Sándor nélkül kellett volna leélnie, de hogy elhagyjon egy embert, aki bajban van, ráadásul felsőbb utasításra, ez Berger Jolán számára elképzelhetetlen volt. Majdcsak lesz valahogy, gondolta sóhajtva, amikor hazafelé menet beugrott a Nyugatinál lévő henteshez (amit a helyiek még ekkor is Nagy és Eichnerként emlegettek), hogy vegyen húsz deka párizsit: azt kirántja, csinál hozzá egy kis krumplifőzeléket, máris kész a vacsora. A fia kimondottan szereti, a férje meg szó nélkül megeszik mindent, amit elé tesz.

Persze, csak akkor, ha majd hazaengedik.

16

Weisz Sándort január 13-án délután kettőkor engedték el a Conti (bocsánat, bocsánat, szűk két hete már Tolnai Lajos) utcából. Még hajnalban kihallgatták, egy álmos főhadnagy darvadozott a bankárlámpa túloldalán, Sándor csak arcának kontúrjait látta, mert a lámpa fénycsóvája felé volt irányítva: így aztán azt sem érzékelhette, mekkora szobában tartózkodnak, s hogy miféle bútorok veszik őket körül. A főhadnagy nem volt ellenséges, igaz, barátságos sem, unott volt és fáradt, kötelességszerűen tette föl a kérdéseket és tudomásul vett minden választ. Ha Weisz Sándor elbizonytalanodott, segített neki megtalálni a megfelelő formulát. Amikor befejezték, egy smasszer végigkísérte egy kihalt folyosón, aztán beirányította egy apró cellába: Weisz Sándor felsóhajtott, amikor meglátta, hogy rajta kívül nincs benne senki. Leült a priccsre, lábait összezárta és két kezét a térdeire helyezte, így remélte leginkább, hogy nem fog elaludni. Szerette volna végiggondolni nyugodtan, mi minden történt vele az elmúlt órákban, és hogy mire számíthat ezután. De semeddig nem jutott, ez az éjszakai házkutatás olyan váratlanul érte, s minden, ami aztán történt, hogy még nem tudott róla logikusan gondolkozni. Csak a házmester szemét látta maga előtt, amikor elvitték a rendőrök: azokat a kárörvendő, gonosz szemeket – jól ismerte őket, látott effélét eleget negyvenháromban, negyvennégyben, mielőtt elvitték volna. Lám csak, gondolta Weisz Sándor, a világ a feje tetejére állhat, a pluszokból mínuszok lehetnek s a mínuszokból pluszok, északból dél és forróból hideg, csak a házmesterszemek nem változnak semmit: lehet persze, hogy a házmesterek sem.

Ezzel a megoldással elégedett volt, de persze tudta, hogy még nem oldott meg semmit: hogy miért van most itt, és akkor mi volna a teendő. De mielőtt egyről a kettőre jutott volna, egyszer csak elaludt. Egy ültő helyében, összezárt lábakkal, térdeire fektetett kezekkel. Arra ébredt, hogy valaki durván felrántja.

– Mit művel itt jóember, ez nem szálloda!

Mire magához tért, már egy másik kihallgató szobában volt, egy másik főhadnaggyal. Az ablakon bederengett valami a januári fényekből, Weisz Sándor némi hunyorgás után összerakhatta magának a kihallgatója arcát, egy alkoholista kissé már felpuffadt arca volt, frissen borotválva. A hang is kásás kissé, nem annyira, hogy érthetetlen legyen, de azért kellett figyelni. A kérdések azonosak voltak a hajnali kérdésekkel, Weisz Sándor igyekezett a válaszokat is azonosra reszelni. Jobbára sikerrel. Amikor befejezték, a tiszt egy fiókból elővette Weisz Sándor vallomását (mely ily módon csakis a reggeli események nyomán készülhetett el), azt két

példányban alá kellett írnia, majd jött még egy papír, hogy mindarról, ami odabent történt, senkinek soha semmit nem mondhat el. Weisz Sándor némi megkönnyebbüléssel írta alá azt is, aztán megkérdezte.

– Akkor most elmehetek?

A tiszt fáradtan bólintott.

– És mire számíthatok?

– Majd értesítjük.

Weisz Sándor fázósan húzta össze magán a kabátot (régóta megérett az egy alapos vatelinbélés-cserére) és szomorúan konstatálta, hogy egyetlen huncut fillér nincs a zsebében: a hajnali események során elfelejtette magához venni a tárcáját. Ha legalább egy tantusza lett volna, felhívhatta volna a feleségét vagy a bátyját, de nem volt: lassan, lehajtott fejjel bandukolt hát hazafelé. Az olvadó hólé beszökött a cipőjébe, a szél csípte az arcát, a szemét, a gyomra korgott – tegnap este óta nem evett egy falatot sem–, a Nyugati pályaudvarnál, a Marx tér Váci úti oldalán egy pillanatra felmerült benne az is, hogy elég, fejezzük be, és erős vágyat érzett, hogy bedőljön az érkező villamos elé, de aztán az életösztön, mint már annyiszor, erősebbnek bizonyult, és Weisz Sándor lassan tovább csoszogott a lakása felé.

Weisz Sándor negyvenhat éves volt ekkor, de legalább tíz évvel idősebbnek látszott: erősen kopaszodott, némi haj csak kétoldalt keretezte ráncoktól barázdált arcát. Vagy egy fejjel magasabb volt, mint a bátyja, de görnyedt, fáradt tartása alacsonyabbnak mutatta. Ahogy a haja, úgy az egész ember is valahogy seszínűnek látszott – mintha kiszökött volna belőle az élet. Pedig Weisz Sándor, ha valaha, ezekben az években élt igazán. Amikor visszajött a deportálásból, saját kezével hozta helyre a Murányi utcai lakást meg a műhelyt, és kettőzött erővel látott hozzá a munkához: segédek nélkül, egyedül vitte az ipart, de meg is lett az eredménye. (Igaz, ebben a negyvenkilenctől vészes gyorsasággal szétterjedt mindenoldalú hiány is a kezére játszott.) Aztán elnyerte azt a női kezet, amelyre oly régóta, oly reménytelenül vágyott, s hozzá egy kiskamasz fiút, akit saját gyermekeként szeretett, szerethetett. Weisz Sándor sosem volt ennyire boldog, mint épp ezekben az években. Nemigen volt fogalma a körötte létező világról, az ő szemhatára a családjától a vevőiig terjedt, és ott csupa megelégedett arcot látott. Weisz Sándor éppen ezért azt hitte, hogy a borzalmak kora egyszer és mindenkorra véget ért, és aki betartja a törvényeket és iparkodik, az szerényen, de gondok nélkül élhet: magát mindenesetre ebbe a csoportba sorolta. (Hiába óvta őt a bátyja, aki bezzeg tisztában volt vele, hol él, és kik veszik körül, mint ahogy azzal is, hogy önmagán kívül senkire sem számíthat, beleértve a pártot meg a jóistent.)

Weisz Sándort éppen ezért teljesen váratlanul érte ez a csapás, sokáig nem is tudta feldolgozni, és ezért védekezni se igen tudott ellene. Ha nincs mellette a felesége és a (fogadott) fia, biztosan feladta volna. Ha nincs mellette a bátyja, biztosan nem találja meg a kifelé vezető utat.

De szerencsére ők ott voltak.